

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
BIURO ANALIZ

BIULETYN

nr 18 (263) • 3 marca 2005 • © PISM

nr egz. _____

Redakcja: Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt, Maria Konopka-Wichrowska, Maciej Krzysztofowicz, Grażyna Nowocień-Mach (redaktor tekstu), Emil Pietras (sekretarz Redakcji), Edyta Posel-Częściak, Rafał Tamogórski

Stosunki polsko-hiszańskie w Unii Europejskiej

Beata Wojna

Członkostwo w Unii Europejskiej wpływa na ożywienie stosunków między Hiszpanią i Polską, a istniejące mechanizmy współpracy powinny zostać wykorzystane do realizacji polskich interesów w UE. Ważne dla rozwoju tych stosunków jest zainteresowanie obu państw europejską polityką sąsiedztwa, rozwojem obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości UE, współpracą przemysłów obronnych oraz zwiększaniem wymiany handlowej. W ciągu najbliższych kilkunastu miesięcy relacje dwustronne zostaną jednak zdominowane przez negocjacje nowej perspektywy finansowej na lata 2007–2013 (NPF).

Po 1989 r. doszło do intensyfikacji stosunków polsko-hiszańskich. Podpisany w 1992 r. Traktat o przyjaźni i współpracy wyznaczył ogólne ramy stosunków politycznych i współpracy na różnych płaszczyznach, m.in. wojskowej, gospodarczej, finansowej. Jego postanowienia zostały rozwinięte w późniejszych porozumieniach o charakterze sektorowym. Do wzmocnienia współpracy politycznej doszło w okresie rządów premiera J.M. Aznara (1996–2004). Ustanowione wówczas regularne spotkania ministrów spraw zagranicznych oraz coroczne spotkania dwustronne na szczeblu szefów rządów doprowadziły do instytucjonalizacji wzajemnych stosunków¹. Czynnikiem sprzyjającym współpracy było wspólne stanowisko obu państw w sprawie Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy oraz interwencji w Iraku, a także ich udział w misji stabilizacyjnej. Po objęciu rządów przez J.L. Zapatero nastąpiła reorientacja hiszańskiej polityki zagranicznej, która polegała między innymi na odstąpieniu od ścisłej współpracy ze Stanami Zjednoczonymi. Wyeliminowano w ten sposób ważny obszar w dialogu polsko-hiszańskim, w którym USA odgrywały rolę czynnika zbliżającego oba państwa. W rezultacie w pierwszych miesiącach po zmianie rządu w Hiszpanii doszło do osłabienia wzajemnych relacji.

Obecnie obserwujemy intensyfikację kontaktów politycznych. Jest to wynikiem wzrostu znaczenia zagadnień związanych z integracją obu państw w UE dla stosunków bilateralnych. Podczas drugiego szczytu polsko-hiszańskiego z udziałem premierów, który odbył się 9 lutego 2005 r., głównymi tematami rozmów były sprawy UE, m.in. NPF i polityka zewnętrzna.

¹ Mechanizmy te określone zostały we wspólnej deklaracji polsko-hiszańskiej z 20 stycznia 1998 r. i w deklaracji ministrów spraw zagranicznych obu krajów z 30 września 2003 r.

Współpraca w Unii Europejskiej. Interesy Polski i Hiszpanii kolidują ze sobą w zakresie negocjowanej obecnie NPF. Różnice stanowisk szczególnie wyraźnie uwidaczniają się na forum tzw. grupy przyjaciół polityki spójności. Celem trzynastu tworzących ją państw jest utrzymanie zarówno wydatków budżetowych Unii na poziomie 1,14% DNB, jak i priorytetu polityki spójności². Hiszpania wkrótce utraci status największego beneficjanta funduszu spójności i funduszy strukturalnych na rzecz nowych państw UE, zwłaszcza Polski. Dąży więc do uzyskania możliwie łagodnych dla siebie rozwiązań przejściowych, nawet kosztem nowo przyjętych członków. Oba państwa, mimo zgody co do zasad, na jakich powinna opierać się polityka spójności, są zatem potencjalnymi rywalami.

Różnice stanowisk Polski i Hiszpanii dotyczą także podziału środków finansowych w europejskiej polityce sąsiedztwa. Wynikają one z odmiennych preferencji obu państw w polityce zewnętrznej UE. O ile Hiszpania opowiada się za wzmocnieniem współpracy z państwami basenu Morza Śródziemnego, o tyle w interesie Polski leży większe zaangażowanie w Europie Wschodniej.

Jako państwa graniczne UE, Polska i Hiszpania są szczególnie zainteresowane wzmocnieniem jej zewnętrznych granic. Wiąże się to z działaniami na rzecz ograniczenia nielegalnej migracji w ramach tworzonego obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości UE. Kwestia ta przyczyni się najprawdopodobniej do szybkiego wdrożenia porozumienia dwustronnego z 2000 r. o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej. Warto wspomnieć, że Hiszpania popiera starania Polski o umieszczenia na jej terytorium Europejskiej Agencji ds. Zarządzania Zewnętrznymi Granicami Unii.

Członkostwo w UE sprzyja rozwojowi wymiany handlowej. Od kilku lat widoczna jest tendencja do jej systematycznego wzrostu, mimo utrzymującego się ujemnego dla Polski salda obrotów wzajemnych. Z państw członkowskich UE, Hiszpania w 2003 r. była ósmym partnerem handlowym Polski, a Polska największym partnerem Hiszpanii w Europie Środkowej. Ze stopniowym rozwojem wymiany handlowej kontrastuje niewielkie zainteresowanie hiszpańskich przedsiębiorców inwestycjami w regionie, wynikające prawdopodobnie z ich tradycyjnego zaangażowania na rynku latynoamerykańskim. Inwestycje hiszpańskie stanowią zaledwie 0,8% łącznej wartości inwestycji zagranicznych w Polsce.

Dla Polski interesujące mogą być hiszpańskie doświadczenia w wykorzystywaniu funduszy strukturalnych i funduszu spójności. Od listopada 2004 r. rozwija się współpraca między ministerstwami infrastruktury obu państw finansowana z funduszu PHARE, w ramach której hiszpańscy specjaliści wspomagają polskie ministerstwo w przygotowaniach do zarządzania funduszami europejskimi.

Dla obu państw duże znaczenie ma współpraca wojskowa, zarówno o charakterze bilateralnym, jak i w NATO i UE. Współpraca bilateralna rozwija się na podstawie Porozumienia o współpracy w dziedzinie obronności z 1994 r. oraz Porozumienia o współpracy w dziedzinie materiałów i sprzętu obronnego z 1999 r. Wprawdzie zaskakujące dla partnerów wycofanie wojsk hiszpańskich z Iraku przyczyniło się do zahamowania kooperacji, ale przygotowywane memorandum o współpracy przemysłów obronnych, które prawdopodobnie zostanie podpisane w pierwszej połowie 2005 r., świadczy o stopniowej poprawie relacji między oboma państwami. Polsko-hiszpańskie współdziałanie w zakresie obronności zwiększa możliwości uczestniczenia przedsiębiorstw z obu państw w przyszłych projektach realizowanych w ramach europejskiej współpracy w dziedzinie uzbrojenia. Współpraca Polski i Hiszpanii w sprawie obsadzania najważniejszych stanowisk w działającej od stycznia 2005 r. Europejskiej Agencji Obrony może mieć duże znaczenie dla procesu tworzenia tej nowej instytucji.

² Oprócz Polski i Hiszpanii, w skład tej nieformalnej grupy wchodzi Grecja, Portugalia i dziewięć pozostałych nowych państw członkowskich UE. Obserwatorami są Belgia, Finlandia, Irlandia i Włochy.

Perspektywy. Prawdopodobnie sprawa NPF zdominuje w ciągu najbliższych kilkunastu miesięcy polsko-hiszpańskie stosunki polityczne. Rozbieżności w interesach mogą doprowadzić do napięcia w relacjach dwustronnych, stanowiącego zresztą czasem element negocjacyjnej strategii.

Nie należy się także spodziewać, że stosunki polityczne między Polską a Hiszpanią powrócą do intensywności z czasów przed zmianą hiszpańskiego rządu. Współpraca z Francją i Niemcami uważana jest przez premiera Zapatero za główny czynnik ułatwiający realizację hiszpańskich interesów w UE. Polska jest zatem partnerem ważnym, ale nie najważniejszym.

W dłuższym okresie wzrost znaczenia zagadnień europejskich w stosunkach dwustronnych będzie sprzyjał współpracy polsko-hiszpańskiej, a nawet ją wymuszał. Podobny status Hiszpanii i Polski, wynikający z tego, że należą do grupy największych i najbardziej zaludnionych państw UE, sprawia, że ich stanowiska mogą być decydujące w procesie podejmowania unijnych decyzji. Zainteresowanie obu partnerów europejską polityką sąsiedztwa, rozwojem obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości UE, współpracą przemysłów obronnych oraz wzrostem wymiany handlowej kryje w sobie duże możliwości. Konieczne więc będzie utrzymywanie częstych kontaktów. Bilateralne i trójstronne spotkania są w UE tradycją i stanowią skuteczny mechanizm współpracy. Dwustronne spotkania ministrów spraw zagranicznych i coroczne spotkania premierów Polski i Hiszpanii przekształcają się zatem najprawdopodobniej w mechanizmy służące negocjowaniu interesów obu partnerów w UE.

OGŁOSZENIA

*Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
zaprasza na V cykl wykładów publicznych*

Wizerunek Polski w świecie

29 marca 2005 r.

Krzysztof Bobiński

Fundacja Unia & Polska

**Pałac Staszica, Nowy Świat 72
Sala Lustrzana, godz. 18:00**

Telefoniczna rezerwacja miejsc: 556 80 71

Informacje: www.pism.pl